

Den medicinske urtehave blomstrer

Steno Museets medicinske urtehave har fået en renæssance med nye skilte sidste år og nu en ny pjece om haven. Biolog og frivillig på museet Anne Murmann Hansen giver her et overblik over havens mangeårige historie.

Synet på sygdom og behandling er under konstant forandring. Oldtidens shamanisme, trolddom og magi genkendes som placeboeffekten, medens himmellegemernes betydning for helbredet er gledet ud ligesom mange andre teorier. Brugen af planter som medicin har imidlertid overlevet alle

omvæltningerne og har nu fået en renæssance i form af kosttilskud og naturmedicin, men også som indsatsområde inden for naturvidenskaben.

Urtehavens baggrund

Den medicinske urtehave åbnede samtidigt med Steno Museet i 1994 og var fra

starten tegnet ind i C.F. Møllers plan for museet. Haven er, som museet, bygget af gule mursten, og gangarealerne er belagt med gule klinker, der adskiller de små bede.

Jan Ballings vandkunst strækker sig skråt gennem haven fra et prisme af glas og via et vandløb belagt med kakler, der fører fra et linseformet bassin ved indgangsdøren til et øjeformet bassin ved muren mod sydøst. Det skal illustrere kam-

Den medicinske urtehave er et åndehul med planter og blomster fra Henrik Smids. En skøn lystig ny Urtegaard. Foto: Science Museerne.

pen mellem kaos og kosmos, der indgår i Niels Stensens værk *Chaos*, og det er netop Niels Stensen, der lægger navn til Steno Museet på grund af hans banebrydende forskning inden for naturvidenskab og medicin.

Museet opstod som en sammenlægning af Videnskabshistorisk Museum og Medicinhistorisk Museum, hvor sidstnævnte rummede en mindre medicinsk urtehave anlagt med udgangspunkt i planter omtalt i Henrik Smids *En skøn lystig ny Urtegaardt* fra 1546.

Smid var den første, der udgav en bog om lægeurter på dansk, og bogen blev meget populær. Det skyldtes dels, at den var på dansk, dels at klosterne, der havde stået for sygdomsbehandling med urter, var blevet lukket ved reformationen i 1536. Desuden var der på det tidspunkt kun ni læger i Danmark, hvoraf de to var kongens livlæger.

Havens anlæggelse og de første år

Anemette Olesen stod for beplantningen af Den medicinske urtehave. Hun valgte at videreføre urtehaven ud fra Smids bog, men udvide-

Jan Ballings kunstværk strækker sig som et vandløb gennem haven, og det er inspireret af Niels Stensens værk Chaos. Foto: Science Museerne.

de plantesamlingen, så alle planter i bogen var repræsenteret – i alt 218 planter. Smids bog omfattede såvel traditionelle lægeurter fra klosterhaver som almindelige nytteplanter, da Smid mente, at folks mad også skulle være deres medicin.

Anemette Olesen lavede i

forbindelse med havens anlæggelse et lille hæfte med en oversættelse af Smids *En skøn lystig ny Urtegaardt*, som passede til havens bedde. Anemette iværksatte desuden frøindsamling og salg af frø i butikken, samt holdt rundvisninger og foredrag.

DEN MEDICINSKE URTEHAVE PÅ STENO MUSEET

GÅ PÅ OPDAGELSE BLANDT LÆGEPLANTER
OG SPIS DIN MADPAKKE I SOLEN

**SCIENCE
MUSEERNE**
AARHUS UNIVERSITET

Efter tre år overtog Lisa Rasmussen pasningen af Den medicinske urtehave. I den periode blev der anlagt flere bede, og antallet af planter oversteg 300.

Tæt på lukning

I 2010 var der planer om, at Steno Museet skulle sammenlægges med Naturhistorisk Museum og flytte til Ceres-grunden, så den medicinske have fremtid var usikker.

Det blev derfor besluttet, at haven kun skulle passes som et rekreativt område. Indsamling og salg af frø blev indstillet, og der skulle ikke længere sås etårige planter eller holdes rundvisninger.

Planerne om flytning blev opgivet, men haven blev fortsat passet som et almindeligt anlæg med skiftende gartnere fra Væksthusene.

De senere år

Efter 2012 kom der igen fokus på haven. Der blev udarbejdet en ny plan for bedene, hvor man prioriterede flerårige, ikke så arbejdskrævende planter, og Birthe Annemann blev fast tilknyt-

Den nye pjece kan erhverves i museets foyer.

tet som gartner. Planterne blev opdelt i to områder, hvor det ene rummede de planter, som i dag bruges som naturmedicin, og det andet rummede de planter, der er opført i de gamle lægeurtebøger, men hvor der ikke var naturvidenskabeligt belæg for brugen.

Denne plan er nu fraveget, da der i dag er påvist mange stoffer med medicinsk virkning i flere af de gamle lægeurter. Især farmaceuter og kemikere undersøger, om de virkninger, der er anført i gamle lægeurtebøger kan underbygges med naturvidenskabelig undersøgelse.

Nye skilte og ny pjece

I 2016 fik haven nye skilte. Den brune farve får skiltene til at falde godt sammen med havens planter, og navnene er blevet ført ajour. Nogle skilte har desuden en lille tekst om planternes anvendelse.

Der bliver holdt enkelte rundvisninger på bestilling, og der er nu i 2017 blevet udgivet en ny pjece. Pjecen fortæller lidt om havens indretning og nogle af de planter, der har været undersøgt naturvidenskabeligt. Pjecen kan findes ved museets indgang.

Anne Murmann Hansen

STENOMUSEN

udgives af Steno Museets Venner. Bladet udkommer 3 gange årligt. Det sendes til foreningens medlemmer, men kan frit hentes af alle i museets foyer. Stof kan sendes til redaktionen.

Redaktion:

Knud Erik Sørensen, ansv.

kes@kes.dk

Aase Roland Jacobsen

aase.jacobsen@sm.au.dk

Hans Buhl

hans.buhl@sm.au.dk

Grafisk tilrettelæggelse:

Knud Erik Sørensen

Tryk:

Toptryk Grafisk, Gråsten

Steno Museets Venners bestyrelse fra 30. marts 2017:

Formand:

Bjarning Grøn, *bg@vibkat.dk*, 8667 3281.

Næstformand:

Hans Buhl, Steno Museet, *hans.buhl@sm.au.dk*, 8715 5434.

Kasserer:

Vibeke Reinhardt, *Vibeke.Reinhardt@skolekom.dk*, 8627 4112.

Sekretær:

John Frentz, *john.frentz@gmail.com*, 8692 1843.

Redaktør:

Knud Erik Sørensen, *kes@kes.dk*, 6127 6356.

Suppleanter:

Dorte Gade

Jesper Schou-Jørgensen.

Vedtægt for Steno Museets Venner:

www.sciencemuseerne.dk/fileadmin/sciencemuseerne/stenomuseet/Vedtaegt_2017.pdf.

SCIENCE

MUSEERNE

AARHUS UNIVERSITET

STENO MUSEET

– en del af Science Museerne

C.F. Møllers Allé 2

Bygning 1100

Universitetsparken

8000 Aarhus C

Tlf.: 8715 5415

E-mail: *sm@au.dk*

Web: *www.stenomuseet.dk*

Åbningstider:

tirsdag-fredag kl. 9-16

lørdag-søndag kl. 11-16

helligdage kl. 11-16

mandag lukket